

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-41>

УДК 658.15

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В НЕФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ТА СПОСОБИ РОЗКРИТТЯ ДАНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

SUBSTANTIATION OF THE NEED TO HIGHLIGHT THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE ACTIVITIES OF ENTERPRISES IN NON-FINANCIAL REPORTING AND WAYS TO DISCLOSE THIS INFORMATION

Гречко Алла Володимирівна

доктор економічних наук, професор,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4913-9674>

Очеретяна Олександра Вадимівна

магістрант,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8443-5997>

Hrechko Alla, Ocheretiana Oleksandra

National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

У статті розглянуто ключові підходи до розуміння поняття «нефінансова звітність» та досліджено її найбільш поширений у світі різновид – звіти за стандартами GRI. У роботі обґрунтовано переваги використання даного виду звітності. В статті запропоновано комплексний підхід до розкриття інформації про наслідки впливу військових дій на території України на діяльність підприємств, що дозволить систематизувати дані відомості у звіті. Авторами проведено аналіз схожих кейсів у звітах інших країн та наведено два конкретних приклади звітування про вплив Карабаської війни на діяльність азербайджанських підприємств. В межах даного дослідження проаналізовано усі стандарти GRI та обрано ті, в межах яких доцільно висвітлювати суттєву тему впливу війни на підприємництво. Також в роботі містяться рекомендації для підприємств, для яких підготовка нефінансової звітності є менш пріоритетною у структурі загальних витрат, але які готові розглянути альтернативні форми звітування за стандартами GRI.

Ключові слова: нефінансова звітність, стандарти GRI, визначення суттєвих тем, війна в Україні, вплив війни на підприємництво.

The purpose of the article is to substantiate the need to highlight the impact of the war in Ukraine on enterprises' non-financial reporting activities, as well as to develop recommendations for the use of GRI standards in the preparation of non-financial reporting. Initially, the authors considered critical approaches to understanding the concept of non-financial reporting. They found that GRI reporting is the world's most common type of non-financial reporting. Such reports are of great value because all their information is verified and trustworthy. Also, the authors of such reports can not miss topics they do not like, so these reports have both positive and negative indicators of the enterprise. Another feature of the GRI report is the procedure for identifying essential topics. It assumes that the report will describe only those topics that are interesting and important for stakeholders. Thus, the topic of the impact of the war in Ukraine in 2022 is essential for any Ukrainian company. The article's authors have developed a list of factors that justify the need to report on the impact of the war in Ukraine. The authors classify these factors for reporting purposes and by the group of stakeholders who will read the report. As part of this study, the authors also tried to find similar cases of reporting on the war in other countries. They were able to find only two specific examples of report-

ing on the impact of the Karabakh war on the activities of Azerbaijani enterprises. However, these reports describe the effects of the war only in the sections on community service. The article's authors analyzed all GRI standards and selected all those within which it is appropriate to cover an essential topic of the impact of war on entrepreneurship. The authors of the article identified fourteen such standards. The article's authors investigated the average cost of preparing a non-financial report by external consultants. It turned out to be a hefty sum. It is possible that during the war, companies have higher priority items of expenditure than preparing non-financial statements. Therefore, the article's authors have developed a list of alternatives for using GRI standards and reporting in other ways. This study has a long-term perspective because, after the end of the reporting period, it is possible to analyze how Ukrainian enterprises reported on the impact of the war on their activities.

Keywords: non-financial reporting, GRI standards, identification of material topics, the war in Ukraine, the impact of the war on entrepreneurship.

Постановка проблеми. З початком повномасштабної фази війни в Україні 24 лютого 2022 року значення підприємництва для українців дуже змінилося. Очевидним стало те, що бізнес це не лише джерело отримання прибутків. Його соціальна функція є далеко не опосередкованою та реалізується не лише через механізм сплати податків. Під час дії режиму воєнного стану, роль і функції бізнесу значно розширюються як в контексті вирішення суспільних проблем, так і в контексті забезпечення функціонування економічної, продовольчої, оборонної та екологічної системи держави. Великі українські бізнеси стали першими, хто підтримав державу фінансово у захисті територіальної цілісності. Однак у такий кризовий період дуже часто самі підприємства потребують підтримки. Одним із інструментів її залучення можуть бути нефінансові звіти. До прикладу, в європейських країнах стандартизовані нефінансові звіти використовують для пошуку інвесторів. Такі звіти (наприклад, за стандартами GRI) мають високу цінність, бо розкривають діяльність підприємства з усіх можливих сторін, містять як кількісні, так і якісні показники, а також описують усі значущі впливи підприємства на економіку, навколишнє середовище, суспільство та навпаки – їхні впливи на підприємство. В межах даного дослідження розглядається необхідність звітування про вплив війни в Україні на діяльність підприємств. Така тема є особливо актуальною в даний момент, коли підприємці переглядають свої місії, змінюють цілі, шукають нові способи залучення інвестицій з-за кордону та реагують на будь-які можливості для розвитку свого бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічну сутність нефінансової звітності можна побачити в дослідженнях як українських, так і іноземних вчених. Серед них Байрактар Ю. [1], Бочуля Т., Журовська І., Гриценко О. [2], Довга Т. [3], Мацьків Р., Цей С. та інші. Такий конкретний вид нефінансової звітності, як звіти за стандартами GRI, досліджували українці

Яріш О., Подольська В., Замула І., Костирко А., Замай О. та інші. Особливої уваги заслуговують аналітичні звіти, блоги та публікації консультаційних компаній, що займаються підготовкою нефінансової звітності (наприклад, матеріали Baker Tilly, KPMG або Ernst & Young).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз досліджень вищезгаданих вчених показав, що роботи мають загальний характер, розкриття в звітах тематики впливу військових дій на роботу підприємств є новою і не дослідженою темою. Також в загальнодоступних джерелах відсутні рекомендації по підготовці нефінансової звітності з врахуванням специфічних суттєвих тем та рекомендації щодо їх коректного висвітлення.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування необхідності висвітлення впливу війни в Україні на діяльність підприємств в їхній нефінансовій звітності, а також розробка рекомендацій з використання стандартів GRI під час підготовки даного виду звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри те, що фінансова звітність вважається головним джерелом інформації про результативність діяльності будь-якого підприємства, все більшої вагомості поступово набуває нефінансова звітність. У літературних джерелах наводиться значна кількість дефініцій для розуміння цього поняття. Наприклад, Байрактар Ю. розглядає нефінансову звітність як інструмент для інформування стейкхолдерів про всі показники стійкого розвитку бізнесу [1]. Гриценко О. трактує поняття «нефінансова звітність» як спосіб висвітлити аспекти соціально-відповідального бізнесу [2]. Довга Т. наголошує, що нефінансова звітність – це в першу чергу документ, який відображає підходи до управління та взаємодії з зовнішніми чинниками та впливами на діяльність підприємства [3]. Зважаючи на вищеведені підходи до розуміння поняття «нефінансова звітність» автори статті пропонують власне визначення. Отже, нефінансова звіт-

ність – це різновид інтегрованої звітності підприємства, головною метою якої є забезпечення інформаційних потреб усіх груп зацікавлених сторін шляхом розкриття суттєвих тем, що стосуються економічної, екологічної та соціальної складової сталого розвитку, за допомогою кількісних та якісних показників.

На відміну від фінансової звітності, нефінансова – не має визначеної форми, тому існує значна кількість її різновидів (серед них комплексні звіти, стандартизовані та довільної форми). Також існує багато варіацій назв для нефінансових звітів – соціальний звіт, звіт із корпоративної соціальної відповідальності, звіт із прогресу або звіт зі сталого розвитку. Велику популярність мають звіти довільної форми, адже в ній підприємство може звітувати або не звітувати про окремі показники на власний розсуд. На своєму шляху до членства у Європейському Союзі у 2017 році Україна імплементувала вимогу Директиви Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 2013/34 [4], що передбачає створення річних Звітів про управління великими, середніми та підприємства, що становлять суспільний інтерес. Звіти про управління є яскравим прикладом нефінансових звітів довільної форми.

Зрозуміло, що для стейкхолдерів такі звіти мають низьку цінність, тому підприємства все частіше звітують у відповідності до міжнародних стандартів. На сьогодні їх існує більше двадцяти [5], але найпопулярнішим є стандарт GRI (The Global Reporting Initiative). Це посібник з розкриття інформації економічного, екологічного та соціального характеру, що був створений при підтримці ЮНЕП (Програма ООН з довкілля) у 1997 році та постійно оновлюється. Згідно з статистикою, що ведеться авторами стандарту GRI, 82% найбільших підприємств світу користуються саме цим стандартом [6].

В Україні GRI використовують не так часто – у 2021 році нефінансові звіти опублікували близько двадцяти українських підприємств (згідно з особистими підрахунками авторів статті). Навіть попри таку малу кількість якісних звітів, це можна вважати позитивним аспектом для української економіки, адже ці звіти належать найбільшим підприємствам, які представляють Україну на міжнародному ринку (йдеться про Групу Метінвест, Kernel, ПАТ «МХП», ПрАТ «Укренерго», ПАТ «Укрнафта» та інших). Ці компанії успішно використовують звіти за стандартами GRI як інструменти для роботи з іноземними інвесторами, залучення нових постачальників або вихід на нові ринки збуту.

Відповідно до GRI 3: Суттєві теми 2021, перед підготовкою нефінансового звіту підприємство повинно визначити такі теми, що відображають найбільший вплив конкретного бізнесу на економіку, навколишнє середовище та суспільство. Автори GRI пропонують власну методику визначення суттєвих тем, що складається з чотирьох послідовних етапів:

1) усвідомлення сутності підприємства. На цьому етапі будується умовний «портрет» підприємства. Тобто аналізується уся базова інформація, ідентифікуються проблеми в регіоні / країні, де функціонує бізнес, та визначаються конкретні групи стейкхолдерів підприємства;

2) визначення реальних та потенційних впливів. Підприємство визначає свої фактичні та потенційні впливи на економіку, навколишнє середовище та суспільство. Важливо, щоб в цьому списку були позитивні та негативні впливи, короткострокові та довгострокові, передбачувані та випадкові, а також оборотні та незворотні.

3) оцінка значущості кожного з впливів. Оцінка може мати як кількісний, так і якісний характер. Існує кілька способів її проведення. Найбільш поширені – це залучення внутрішніх та зовнішніх експертів до оцінювання або опитування суб'єктивної думки стейкхолдерів.

4) пріоретизація та визначення найбільш суттєвих тем. Підприємство самостійно обирає порогову кількість тем для відображення в звітності. Таким чином, після пріоретизації до звіту потраплять n-кількість тем, що мають найбільшу значущість.

Зважаючи на вищенаведений алгоритм, можна стверджувати, що у всіх нефінансових звітах українських підприємств за 2022 рік наскрізною буде нова суттєва тема про війну в Україні, а саме – про її повномасштабну фазу, що розпочалася 24 лютого 2022 року.

Можна виділити щонайменше сім цілей підприємства, які можуть бути досягнуті за допомогою нефінансового звіту та за умови визначення війни в Україні суттєвою темою. Перш за все, це можливість публічно заявити про свою позицію щодо війни та обрати сторону, яку підтримує підприємство. Це важливо для репутаційної складової бізнесу. По-друге, в умовах інформаційної війни потрібно розповсюджувати достовірну інформацію, а звіт за міжнародними стандартами GRI вважається надійним джерелом. По-третє, війна – це справжнє випробування, тому у звіті буде доречним згадати, якщо підприємство виявилось фінансово стійким, управління не зупиняло роботу, не проводило масових звільнень, вчасно виплачувало зарп-

лати, допомогло з евакуацією працівників чи навіть місцевої громади та інше. Також якщо використовувати нефінансовий звіт як інструмент по роботі зі стейкхолдерами, то можна залучити нових клієнтів, знайти нові ринки збуту чи навіть заручитися фінансовою підтримкою нових інвесторів. Окрім допомоги для власного бізнесу, існує можливість залучити додаткові кошти для підтримки української економіки за допомогою звіту за стандартами GRI.

Прямий та зворотний вплив війни на підприємство може бути цікавим різним групам стейкхолдерів. Бізнесу важливо втримати своїх клієнтів та показати себе як надійну бізнес-одиницю. Репутація та імідж підприємства значною мірою залежить від суб'єктивної думки місцевої громади та суспільства в цілому, тому після закінчення війни буде вдалою ідеєю нагадати, що хорошого зробило підприємство для перемоги та захисту населення. Нефінансовий звіт є одним із способів комунікації з персоналом, тому повинен включати перелік бенедетів для працівників, щоб запобігти впливу висококваліфікованих кадрів. Підприємству важливо показати, що управління дерусифікувало перелік постачальників та партнерів. Нефінансовий звіт може містити цілі на наступний період, тому доцільно описати конкретні напрямки, які потребують інвестицій (наприклад, якщо у підприємства був зруйнований склад під час війни, то доречно помістити його фото в звіт та описати

скільки коштуватиме реконструкція, скільки триватиме і чому це має першочергову важливість для бізнесу).

Зважаючи на вищесказане, необхідність висвітлення впливу війни на діяльність підприємств є очевидною. Так як дана суттєва тема є новою, то доцільним буде сформулювати єдиний підхід та визначити певну послідовність розкриття інформації, що дасть змогу зробити звіт комплексним і системним в даному аспекті. Для вирішення поставленої задачі авторами запропоновано комплексний підхід до розкриття інформації про вплив військових дій на території України на діяльність підприємств (рис. 1). Як підсумок, нефінансовий звіт має містити два блоки інформації:

1) яким чином підприємство реагує на війну, його соціально-економічні цілі і задачі в умовах воєнного стану;

2) яким чином поведінка підприємства та реакція на нові виклики вплинула на взаємодію з різними групами стейкхолдерів, а також який взаємовплив виник між різними групами стейкхолдерів і підприємством у умовах війни.

Війна у XXI столітті, а тим паче в країні, що активно розвивається є чимось аномальним, тому не дивно, що у європейській нефінансовій звітності відсутні приклади звітування про впливи війни на діяльність підприємства. Однак, автори статті знайшли два приклади звітування азербайджанськими підприєм-

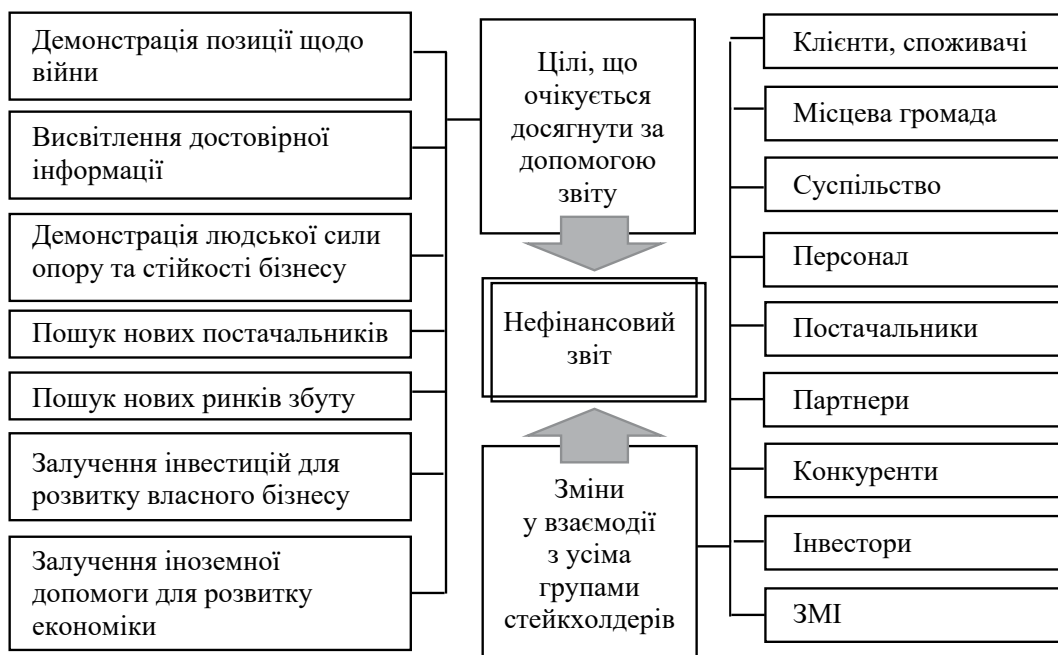

Рис. 1. Комплексний підхід до розкриття інформації про вплив війни в Україні на діяльність підприємств в нефінансовій звітності

Джерело: самостійна розробка авторів

ствами про вплив Другої карабаської війни на їхню діяльність. У звіті зі сталого розвитку за 2019–2020 роки компанія SOCAR (азербайджанська державна нафтова компанія) наводить показник обсягу матеріальної допомоги, наданої дітям працівників, що приймали участь та загинули в Карабаській війні [7]. Компанія ЗАТ «Азербайджанське Каспійське пароплавство» у розділі про громадську діяльність звітує про те, що підтримує сім'ї загиблих у боях за територіальну цілісність і незалежність Азербайджану, а також біженців і внутрішньо переміщених осіб. Компанія наводить показники кількості осіб на утриманні та суми матеріальної допомоги кожній категорії постраждалих. Також у цьому звіті йдеться про те, що «Азербайджанське Каспійське пароплавство» лояльне до ветеранів війни та охоче приймає їх на роботу [8]. Проаналізувавши цих два звіти, можна зробити

висновок, що азербайджанські підприємства не виділили Карабаську війну як суттєву тему для нефінансових звітів, а описали свою діяльність лише у розділах про волонтерську та громадську діяльність.

На жаль, війна в Україні значно масштабніша, триваліша та з більшими людськими і технічними втратами, ніж Карабаська війна. Тому вона спричинила набагато більше негативних впливів на українське підприємництво, які потребують детальної аналітики та якісного відображення у нефінансовій звітності. Зважаючи на те, що у GRI відсутні спеціальні стандарти, які напряду розкривали б таку суттєву тему як вплив війни на діяльність підприємства, авторами статті проаналізовано усі стандарти GRI та особливості їх розкриття. Спираючись на запропонований комплексний підхід, було визначено найкращий спосіб для звітування про дану суттєву тему (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік стандартів GRI, в межах яких варто звітувати про вплив війни в Україні на діяльність підприємства

Стандарт GRI	Розкриття інформації	Приклад застосування
GRI 3: Суттєві теми 2021	3-1. Процес визначення суттєвих тем	Звіт повинен містити пояснення, чому війна в Україні є суттєвою темою для даного підприємства.
	3-3. Управління суттєвими темами	За кожною темою, що визначена як суттєва, в звіті повинна бути інформація про здійснені впливи, політику компанії, взяті на себе зобов'язання, вжиті заходи, показники і т. ін.
GRI 201: Економічні показники 2016	201-1. Створена та розподілена пряма економічна вартість	Підприємство повинно прозвітувати про доходу за період, а також надати структуру економічної вартості. В цій структурі варто наголосити на обсягах громадських інвестицій, відрахувань у державну казну, адресну допомогу і т. ін.
	201- 4. Отримана фінансова допомога від уряду	У випадку, якщо бізнес отримав будь-яку допомогу від держави (субсидії, пільги, гранти та інші фінансові вигоди), то у звіті повинно бути зазначено у якому обсязі та яку саме допомогу отримано
GRI 203: Непрямий економічний вплив 2016	203-1 Підтримувані інвестиції в інфраструктуру та послуги	Підприємство звітує про здійснені значні інфраструктурні інвестиції та окреслює проблеми, які ці інвестиції вирішують. Наприклад, відбудова зруйнованого моста для відновлення сполучення з містом.
	203-2. Значні непрямі економічні впливи	Варто навести приклади найбільш значних непрямих економічних впливів організації, включаючи позитивні та негативні впливи, а також окреслити їхнє значення у контексті пріоритетів стейкхолдерів підприємства.
GRI 204: Практика закупівель 2016	204-1. Частка витрат на місцевих постачальників	Компанія повинна зазначити, яка частка в бюджеті закупівель відходить місцевим постачальникам. Завдяки цьому підприємство може показати, що підтримує український бізнес та не проводить жодних закупівель з ворогами.
GRI 207: Податки 2019	207-2. Податкове управління, контроль та управління ризиками	В межах цього розкриття підприємству варто наголосити, що воно вчасно сплачує податки до української казни (або навіть сплатило податки наперед) та зазначити їхній обсяг.

(Закінчення таблиці 1)

Стандарт GRI	Розкриття інформації	Приклад застосування
GRI 302: Енергія 2016	302-1. Споживання енергії в організації	В даному розділі потрібно наголосити на способах заміщення використання газу. Також варто розповісти про підходи до вирішення проблеми забезпечення паливом для виробничих цілей (бензином та дизельним паливом).
GRI 306: Відходи 2020	306-3. Утворені відходи	Дане розкриття важливе для тих підприємств, що зазнали руйнувань під час війни. Важливо прокомунікувати як вони вирішили проблему з будівельним сміттям (можливо знайшли спосіб повторного його використання).
GRI 401: Працевлаштування 2016	401-1. Найм нових співробітників і плинність кадрів	Підприємство повинно прозвітувати як війна вплинула на плинність кадрів. Наприклад, скільки людей пішли в ЗСУ та ТРО, скільки звільнилися і евакуювалися за кордон, скільки біженців прийнято на роботу та інше.
	401-2. Пільги, які надаються штатним працівникам, але які не надаються тимчасовим	Також важливо показати наскільки змінився пакет нематеріальних заохочень для працівників. Наприклад, підприємство може почати страхувати життя працівників, надавати житло для працівників-біженців чи інше.
GRI 402: Відносини між працівниками та керівництвом 2016	402-1. Мінімальні терміни повідомлення про операційні зміни	В умовах війни даний стандарт показує наскільки управління підприємства швидко реагує на зовнішні загрози та наскільки вдало веде комунікацію із працівниками.
GRI 403: Охорона праці та безпека 2018	403-2. Ідентифікація небезпек, оцінка ризику та розслідування інциденту	Згідно з цим стандартом, підприємство повинно представити опис процесів по ідентифікації небезпек. Перш за все, це правила поведінки під час повітряних тривог. По-друге, опис дій та реагування на фізичний напад ворога.
	403-5. Навчання працівників з питань охорони праці	Підприємство повинно прозвітувати яким чином навчало працівників новим правилам з безпеки, скільки було проведено занять та яка частка працівників їх пройшла. Також варто згадати, якщо підприємство проводило заняття з до медичної допомоги, самозахисту, розмінування територій тощо.
	403-6. Зміцнення здоров'я працівників	У цьому розділі компанія може розповісти про заходи, що спрямовані на психологічну підтримку колективу та зміцнення ментального здоров'я.
GRI 406: Недискримінація 2016	406-1. Випадки дискримінації та вжиті коригувальні заходи	Важливо правильно та детально розкрити цей стандарт. Цілком можливо, що з початком війни на підприємстві відбулися інциденти з дискримінації громадян країни-ворога або українців, що їх підтримують. Компанія повинна в позитивному аспекті показати як відреагувала на такі інциденти та яких заходів вжила.
GRI 409: Примусова або обов'язкова праця 2016	409-1. Операції та постачальники, які піддаються значному ризику в разі примусового впливу	Для іноземних читачів звіту варто пояснити положення шостої статті ЗУ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», про відміну святкових та неробочих днів. Варто прокомунікувати, що це не примусова праця, а праця заради перемоги.
GRI 414: Соціальна оцінка постачальників 2016	414-2. Негативні соціальні впливи на ланцюжок поставок та вжиті дії	Варто зазначити частку постачальників з недружніх країн, з якою працювало підприємство до початку війни. Також варто описати яким чином ці постачальники були замінені.
GRI 415: Державна політика 2016	415-1. Політичні внески	У мирний час цей стандарт використовується, щоб компанія могла виразити підтримку якійсь конкретній політичній партії. Але під час війни – це можливість розповісти про свою глобальну позицію та підтримати Україну, навести показники наданої матеріальної підтримки державі.

Джерело: розроблено авторами

Провівши аналіз стандартів GRI, автори статті виділили чотирнадцять стандартів в межах яких звітування про впливи війни в Україні на діяльність підприємств є не лише доречним, а і важливим елементом. Ці стандарти дозволяють описати зміну підходів до управління в усіх напрямках діяльності, а також допомагають виділити нові показники для аналізу та висвітлення в нефінансовому звіті.

Необґрунтованим залишається фінансове питання доцільності підготовки звіту за стандартами GRI в умовах війни або у післявоєнний період, коли необхідні для створення звіту кошти можна використати для досягнення більш пріоритетних підприємницьких цілей.

Існує кілька варіантів організації підготовки нефінансового звіту за стандартами GRI. По-перше, звіт може бути розроблений внутрішніми спеціалістами підприємства або зовнішніми консультантами. По-друге, звіт може бути підтверджений аудитом незалежних зовнішніх консультантів або не мати підтвердження. Для визначення середньої вартості підготовки звіту зовнішніми консультантами проведено дослідження вартості тендерів на надання консультаційних послуг з питань підготовки нефінансової звітності. Нижче в табл. 2 наведені розцінки за аналогічну послугу з підготовки звіту за 2020 звітний рік для державних компаній енергетичного комплексу.

Отже, середня ціна послуг з підготовки нефінансової звітності консультаційними компаніями в Україні для державних підприємств в середньому становить 758 тис. грн. На жаль, оцінити вартість послуг для приватних компаній неможливо, так як це є конфіденційною інформацією. Так як кожне підприємство самостійно буде вирішувати чи доцільно здійснювати підготовку нефінансового звіту за 2022 звітний рік та чи витратити на це значні фінансові ресурси, то автори статті роз-

робили рекомендації, що включають декілька менш затратних альтернатив по підготовці звіту за стандартами GRI:

1) Самостійна підготовка звіту без аудиторського підтвердження. Стандарти GRI знаходяться у вільному доступі. Більше того кожен стандарт має детальні пояснення та приклади використання. Якщо підприємство вперше готує стандартизовану нефінансову звітність, то має сенс ознайомитися з усіма стандартами та навчитися працювати з ними.

2) Підготовка звіту Про управління з розкриттям впливу війни як суттєвої теми. Так як створення цього звіту є обов'язковим для великих, середніх та підприємств, що становлять суспільний інтерес, доцільно підвищити його якість шляхом доповнення інформацією про впливи війни в Україні на підприємницьку діяльність.

3) Підготовка нефінансового звіту за збільшений період. Якщо підприємство щорічно готує звіти за стандартами GRI, то у зв'язку з війною в Україні воно може збільшити звітний період до двох років та опублікувати звіт пізніше – за 2022 і 2023 рік разом. Особливість такого звіту в тому, що він нестиме порівняльний характер.

4) Звітування за стандартами GRI у формі веб-сторінки. Це сучасний спосіб звітування, яким користуються підприємства, що відмовилися від паперової документації. Значною перевагою цього способу є те, що матеріали веб-сторінки можна постійно доповнювати та корегувати. Також така інформація частіше видаватиметься в інтернет-пошуку, тому може отримати більше читачів.

5) Підготовка публікацій для сайту та соціальних мереж підприємства. Можна відмовитися від формату звіту і використати стандарти GRI для підготовки інфографіки, опису політик та управлінських підходів, які можна розміщувати на будь-яких інтернет ресурсах

Таблиця 2

Аналіз тендерів на надання консультаційних послуг з питань підготовки нефінансової звітності за 2020 звітний рік

Назва компанії	Ідентифікатор тендеру	Очікувана вартість	Остаточна пропозиція
ДП «НАЕК «Енергоатом»	UA-2021-04-23-003012-c	985 479,36	985 479,36
ПАТ «НЕК «Укренерго»	UA-2021-01-19-000059-b	580 000,00	540 000,00
ТОВ «Оператор ГТС України»	UA-2021-04-09-001194-c	807 900,00	659 000,00
ПРАТ «Укргідроенерго»	UA-2021-09-09-004916-b	750 000,00	749 990,00
НАК «Нафтогаз України»	UA-2020-04-17-005309-b	859 920,00	859 920,00
Середня вартість		796 659,87	758 877,87

Джерело: складено авторами на основі [9]

підприємства. Перевагою цього способу є те, що такі публікації можна робити у будь-який час та звітувати за будь-який термін (наприклад, не рік, а період з 24 лютого 2022 року); одна публікація може описувати лише один стандарт. Так як це неформальний спосіб звітування, то доречним є додавання фото- та відеоматеріалів до таких публікацій.

Висновки. В умовах війни значно зросли ризики для українських підприємств, багато з них уже зазнали прямих матеріальних втрат, інші недоотримують значну частину прибутку. Попри це підприємства повинні продовжувати свою роботу та виконувати буденні задачі, однією з яких може бути підготовка нефінансової звітності. Звіт про управління, підготовка якого передбачена законодавством України, складається за довільною формою, тому має дуже низьку цінність. Автори статті рекомендують українським підприємствам звітувати відповідно до міжнародних стандартів GRI, які є найбільш поширеними та визнаними у всьому світі. Згідно з методикою розробки такого звіту, обов'язковим етапом є визначення суттєвих тем для підприємства, тобто сфер найбільшого впливу. На жаль, у 2022 році найбільш суттєвою темою для будь-якого українського бізнесу є розгортання повномасштабної фази війни. Автори статті наводять аргументи на користь необхідності

звітування про вплив війни на діяльність підприємства, а також детально описують в межах яких стандартів GRI можна найкраще описати ці впливи. В статті запропоновано комплексний підхід до розкриття інформації про наслідки впливу військових дій на території України на діяльність підприємств; проаналізовано звіти компаній, що відображають інформацію про вплив Карабаської війни на діяльність азербайджанських підприємств. Крім цього, в межах даного дослідження проаналізовано усі стандарти GRI та обрано ті, в межах яких доцільно висвітлювати таку суттєву тему як вплив війни на підприємництво. Також, спираючись на результати аналізу витрат на складання нефінансової звітності, в умовах війни, запропоновано використання альтернативних та менш затратних варіантів підготовки звіту за стандартами GRI. Науковою новизною даного дослідження є надання власного визначення поняття «нефінансової звітності», а також формування комплексного підходу до відображення в нефінансовій звітності інформації щодо впливу військових дій на території України на діяльність підприємств. У довгостроковій перспективі це дослідження може мати продовження в напрямку аналізу способів розкриття впливу війни на підприємництво в уже опублікованих звітах або їх альтернативах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Байрактар Ю.П. Нефінансова звітність підприємств та етапи її формування. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2015. Т. 20. Вип. 1/1. С. 57–61.
2. Гриценко О.І. Тенденції та проблеми формування інтегрованої звітності суб'єктами господарювання. *Молодий вчений*. 2014. № 2(05). С. 31–34.
3. Довга Т. Формування екологічної звітності сміттєпереробних підприємств. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. Вип. 143. С. 50–54.
4. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.06.2022).
5. Гречко А.В., Очеретяна О.В. Нефінансова звітність як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38> (дата звернення: 20.06.2022).
6. GRI (Global Reporting Initiative). URL: <https://www.globalreporting.org/standards/> (дата звернення: 20.06.2022).
7. SOCAR. Річний звіт про сталий розвиток. 2019. URL: <https://socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/Sustainable%20development%20report-2019.pdf> (дата звернення: 20.06.2022).
8. Азербайджанське Каспійське пароплавання. Звіт про сталий розвиток, 2018–2019. URL: https://www.asco.az/uploads_files/2020/10/27/959631603793949.pdf (дата звернення: 20.06.2022).
9. Електронна система публічних закупівель Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/> (дата звернення: 20.06.2022).

REFERENCES:

1. Bairaktar Yu.P. (2015) Nefinansova zvitnist pidpriemstv ta etapy yii formuvannia [Non-financial reporting of enterprises and stages of its formation]. *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova – Bulletin of the I.I. Mechnikov National University*, 20, 1/1, 57–61. (in Ukrainian)

2. Hrytsenko O.I. (2014) Tendentsii ta problemy formuvannia intehrovanoi zvitnosti subiektamy hospodariuvannia [Trends and problems of integrated reporting by business entities]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 2(05), 31–34. (in Ukrainian)
3. Dovha T. (2012) Formuvannia ekolohichnoi zvitnosti smittiepererobnykh pidpriemstv [Formation of ecological reporting of waste processing enterprises]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 143, 50–54. (in Ukrainian)
4. Law of Ukraine of 16.07.1999 № 996-XIV "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine". Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (in Ukrainian)
5. Hrechko A.V., Ocheretiana O.V. (2021) Non-financial reporting as a tool to increase the investment attractiveness of the enterprise. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38>
6. GRI (Global Reporting Initiative). Retrieved from: <https://www.globalreporting.org/standards/>
7. SOCAR (2019) Annual Sustainable Development Report. Retrieved from: <https://socar.az/socar/assets/documents/en/socar-annual-reports/Sustainable%20development%20report-2019.pdf>
8. Azerbaijan Caspian Shipping Company. Sustainability Report, 2018–2019. Retrieved from: https://www.asco.az/uploads_files/2020/10/27/959631603793949.pdf
9. Prozorro electronic public procurement system. Retrieved from: <https://prozorro.gov.ua/> (in Ukrainian)